

Dünya Gazetesi 2 Ekim 2009

Özel sektör, gelişmede göz ardı edilmemesi gereken bir kaldıraç

Üretim ve dağıtım süreçlerinin uluslararası nitelik kazanması, son on yıl boyunca önemli ölçüde hız kazandı: Dünyanın dört bir yanında büyük özel sektör grupları bulunmaktadır. Bu grupların gelişmekte olan ülkelerdeki ağırlıkları, Devletleri ve şirketleri -girişimcilerin ve kalkınmayı destekleyenlerin pozitif rollerinden alınan fikirlerin bazılarını alt üst ederek- işbirliklerini yeniden şekillendirmeye itti.

Kalkınmakta olan ekonomilerin önemli aktörleri olan şirketler içinde çalıştıkları toplumların karşılaştıkları güçlükleri göz ardı edemezler. Kamu sağlığı, ulaşım, enerji, eğitim: Bu alanlarda kalıcı çözümler üretmek, mesleklerinin ayrılmaz bir parçasıdır; eylemlerinin etkili ve varlıklarının kalıcı olması kaygısı esastır. KOBİ'ler, özellikle de şirketlerin ve toplam istihdamın büyük çoğunluğunu temsil ettikleri Türkiye'deki gibi ekonomilerde bu hareketin dışında tutulmadı.

Kamu adına karar verenler de, kendi taraflarında, şirketlerin temsil ettiği kalkınmaya yönelik kaldıraç olma görevini üstlendi. Özel sektör, her zaman ekonomi açısından bir itici güç olmak üzere tasarlandı ve bu yolda cesaretlendirildi. Bu rol öncelikli olmaya devam ediyor: Bir ekonomide şirketlerin kurulması ya da yerleşmesi, toplanan vergiler ile değerli kamu kaynaklarına getirinin yanı sıra, ekonomik açıdan güvensizliğin pençesindeki topluluklar için sabit gelir kaynağı sağlıyor. Dolayısıyla, Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) gibi kalkınmayı destekleyen aktörler, spontane olarak bulunamadıkları coğrafyalarda (krizden çıkan ülkeler, gelişmemiş ekonomiler,...) ya da sektörlerdeki (mikro-finans, ziraat...) şirketlere, öncü etkinliklere bağlı riskleri paylaşarak, eşlik etme eğilimindedirler.

Fakat kalkınmayı destekleyen kamu teşebbüslerinin günümüzdeki fonksiyonları, sadece zenginlik yaratmaktan çok daha öteye geçiyor. Son yıllarda, kamu aktörleri, özel sektörün doğrudan uzmanlığına ve vurucu gücüne başvurmak için müdahale biçimlerini önemli ölçüde çeşitlendirdi. Artık kalkınmaya hizmet etmek için üç ek rol daha üstleniyor.

Şirketlerin içinde buldukları toplum ve çevreye olan çok sayıdaki etkileri, onları kamu politikalarının doğal nesnelere haline getiriyor. Bunların uygulamalarını geliştirmek, tamamen kamuya ait eylemlerle ulaşılması mümkün olmayan kalkınma hedeflerine ulaşılmasına olanak sağlıyor.

AFD grubu, Türkiye'deki angajmanının eksenini büyük ölçüde, düşük sera gazı emisyonlu "temiz bir ekonomik kalkınma" teması üzerinde yoğunlaştırdı. AFD, yenilenebilir enerji, sanayide etkili enerji kullanımı ve endüstriyel arıtmanın yeniden finansmanına yönelik birçok kredi hattı üzerinden, Türk özel sektörü içinde çevreye yönelik uygulamaların geliştirilmesi dinamiğine katıldı.

Boğaz'ın biraz ötesindeki, gezegenin büyük orman havzalarının korunması durumu da örnek değerindedir. "Dokunulmazlık" mantığı uzun zaman etkili olduğundan, bazı Devletler, orman işletmeleriyle varolan talepkar işbirlikleri sayesinde ormanın kalıcı şekilde işletilmesine öncelik vermeyi seçti. Güneydeki toplumların bilgilerini ve izledikleri yolu benimseyen kamu aktörleri, sorumluluk gerektiren girişimleri seçen gruplara eşlik edebiliyor.

Aynı zamanda, şirketleri uygulamalarını bu grupların seviyesine çıkarmaya teşvik ederek onlara destek de olabiliyor. Rekabetin yoğun olduğu pazarlarda, "sözde yarıştan" den kaçınmak, çevresel ve toplumsal varlıkların devamlılığına olanak sağlıyor. Özel sektör aktörleri, kendilerine ait ekonomik hedeflere ek olarak, aynı zamanda kalkınma politikalarının vektörlerinden olmayı seçtiler. Bir şirket, geniş bir çalışanlar, tedarikçiler ve müşteriler ağına potansiyel giriş noktasını temsil ediyor.

Türkiye'de, AFD tarafından sağlanan finansmanlar sayesinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerden (KOBİ) oluşan müşteri kitlesine yönelik olarak, bu konudaki en iyi uluslararası uygulamaları benimsetecek sosyal ve çevresel sorumluluk duyarlılığı yaratma programları gerçekleştirmek Halkbank ve TEB gibi bankalar tarafından sağlanıyor.

Kamu hizmetlerinin eksik olduğu geri bölgelerde, şirketler, kendi çalışanlarının da içinde yer aldığı toplumun tamamının ulaşabildiği sağlık ya da eğitim programları gerçekleştiriyor. Güney Afrika'da, özel bankalar, müşterilerini zencilerin ülkedeki KOBİ'lere katılmasını teşvik etmeye yönelik geniş bir ulusal şantiyede desteklemek için sübvans edilmiş kredilerden faydalandı.

Şirketler, kamu politikalarının basit birer nesnesi ve vektörleri olmanın ötesinde aynı zamanda kamu politikalarının uygulayıcısı haline geldi. Kamu-özel sektör işbirlikleri (içme suyu, elektrik sağlama ...) sayesinde uzun süre temel hizmet veren operatörler, git gide en fakir kesimler için de çözümler üretmeye başladı. Yakın zamanlarda, büyük ilaç grupları da, sıtma ya da verem gibi "unutulmuş" denilen hastalıklarla mücadelede katıldı. Milyarlarca dolarlık satın alma vaatleri sayesinde, uzun zaman boyunca aşı ve ilaç talebini karşılanabilir kılan uluslararası sermaye sahipleri, bu grupları güvenilir ve daha düşük fiyatlı tedaviler geliştirmeye ve pazarlamaya teşvik ediyor.

Sistemli etkiler arayışındaki bu yenilikçi işbirlikleri, çevre ya da tarım gibi yeni kalkınma alanlarına yayılma eğilimindedir. Piramidin alt kısmındaki pazarların keşfine girişen birkaç şirket, yakın zamanlarda, en fakir

kesimin süt ürünleri, gzlk ya da telefon gibi temel mal ve hizmetleri tktmekten mahrum kalmasına kar mücadeleye öncülük etti.

Henüz deneysel olan bu girişim, bir tabuyu yıktığı için değerli: En fakir kesimle birlikte ve onlar için girişimde bulunmak, yalnızca etik değil, aynı zamanda karlı da olabilir.

Kalkınmayı destekleyenler ve girişimciler arasındaki bu yeni işbirliği biçimleri, karşılıklı rollerini ve hedeflerini karıtırmayı değil, kamu ve özel sektör aktörlerinin sinerjilerinden faydalanmayı amaçlıyor. Son yıllardaki deneyimler, amaç birliği oluşturulması çalışmalarının git gide daha çok sayıda olduğunu ve umut edilenden daha çok meyve verdiğini gösteriyor.

ereve : Türkiye’de AFD

Fransız Kalkınma Ajansı (AFD), misyonu Fransız Hkmeti tarafından belirlenen bir kamu kalkınma bankasıdır. 60’dan fazla ülkede alıan AFD, halkın yaşam koşullarını iyileştiren, ekonomik gelişmeyi destekleyen ve gezeğeni koruyan projelere finans sağlıyor ve dhil oluyor.

AFD, Türkiye’de, eylemlerinin eksenini üç ana hedef üzerine yerleştirdi: (1) Karbon üretimini ve kirlenmenin azaltılmasını desteklemek ; (2) Türk bankaları ve Őirketlerinde sosyal ve çevresel sorumluluk uygulamalarını en iyi hale getirmeyi teşvik etmek ve (3) dengeli bölgesel kalkınmayı desteklemek.

Dolayısıyla KOBİ’ler, Türk ekonomisindeki önemleriyle, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde AFD’nin doğal partnerlerini oluşturuyor. Buna bağlı olarak, AFD ve özel sektöre yönelik Őubesi Proparco, Türkiye’deki be yıllık faaliyetlerinde, bankalar aracılığıyla, Türk KOBİ’lerine uzun vadeli kredi olarak 350 milyon Euro sağladı.

AFD grubu, aynı zamanda, birçok Türk bankasıyla imtiyazlı işbirliği bağlantıları da gerçekleştirdi. Küresel ısınmaya karşı mücadele lehine çalışması, 2009 yılında, yenilenebilir enerjiler ve enerjinin etkili kullanımı alanında yatırım finansmanları için 150 milyon Euro vermesiyle devam edecek.